

מאמרי חיזוק
מכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע
בעל נתיבות שלום
בתקופות קשות בארה"ק

לעילוי נשמת
האשה החשובה
מרת גולדה רוזנשטיין ע"ה
בת הרה"ח ר' מרדכי הי"ו
נלב"ע ג' אייר תשס"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

יו"ל ע"י מכון אמונה ודעת

©

כל הזכויות שמורות
כולל העתקת קטעים

על כן לא נירא בהמיר ארץ

(מתוך דבריו בתקופת מלחמת יוה"כ)

א.

למנצח לבני קרח וגו'. אלקים לנו מחסה ועוז עזרה בצרות נמצא מאד, על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים (תהלים מז). ופירש"י כי בני קרח אמרו שיר זה, שראו נס שנעשה להם שנבלעו כל סביבותיהם, והם נשארו עומדים באויר, ואמרו לישראל ברוח הקודש שדוגמת הנס הזה יהיה עשוי להם לעתיד. ויש להוסיף עוד על פירש"י מאמר מרן הס"ק מלכו"ב זי"ע, שפי' 'עזרה בצרות נמצא מאד', היינו שבעת שיש צרות רבות ורעות, הקב"ה נמצא מאד אתנו לשומרנו יותר מבזמנים רגילים. הדברים הק' האלו מאד שייכים לתקופתנו אנו, שמהם יש לשאוב חיזוק ואמונה, כי גם בשעה שהכל סביבותינו מתמוטט, ובמוט הרים בלב ימים, אין זה מפחיד יהודי מאמין ובוטח בה', שיש אתו השגחה פרטית להשאר אפילו באויר.

אנו חיים בתקופת עקבתא דמשיחא וצרות רבות באות, אך הכל מקרב אותנו לאור חדש שעל ציון תאיר שנזכה כולנו במהרה לאורו, שאז יקוים ומלאה הארץ דעה את ה'. אנו עוברים בדור הזה את החבלי לידה האחרונים לקראת אור הגאולה, ובכל מלחמה אנו מתקרבים עוד צעד לקראת הגאולה. ועד"מ לאשה בציריה המתייסרת בחבלי לידה אחרונים, שנדמה כי זה מצב אומלל ביותר, אבל היודע מבין כי הסבל אינו אלא זמני, ועוד מעט יגיע האושר של לידת ילד שישמח את לב הוריו כל הימים. איזה עולם אומלל הוא לשאינם מאמינים שיש מטרה ותכלית לעולם בביאת המשיח, שהעולם יגיע אז ליעודו. ואיזה עולם מאושר לאלו המאמינים בישועתו, ומחכים בכל יום שיבא. ולאור כל הסימנים הרי אנו כבר הדור שעליו חיכו כבר אלפים שנה.

בודאי קשים ומרים הם החבלי לידה, אך הידיעה שאנו מתקדמים לקראת הטוב והאושר נותנת כח להתגבר על כל גל וגל שדורנו עובר.

עלינו לדעת כלשון חז"ל (איכ"ר א, מא ובכ"ז) צפה לרגליו של משיח, שיש מדייקים מהו הלשון "רגליו של משיח", מדוע דימו את ביאת המשיח לרגלים. וי"ל שהוא כדרך אדם העושה את דרכו ברגל, כל צעד שצועד מקרב אותו למטרה הסופית אליה הוא צריך להגיע, כך גם כל המאורעות וחבלי משיח העוברים על עם ישראל הם צעדים המקרבים אותו אל המטרה הסופית של הגאולה. באור זה עלינו לראות את כל המאורעות העוברים עלינו בארץ הקודש, שאלו כבר הפסיעות האחרונות לקראת הגאולה הסופית. ומי יתן שכבר יהיה זה כעת הצעד האחרון. ומכל מקום אלו ימים גדולים המקרבים אותנו לפעמי משיח, ועלינו להתכונן שנהיה ראויים לימים הגדולים שיבואו. ובינתיים תפקידנו להתאזר עם הרבה אמונה.

ב.

חז"ל קבעו כי יומא דעיבא כוליה שמשא (יומא כח:), היינו כי כשרואים דינים מתגברים בלי ניצוץ אור חסדים, אזי הוא יום שבפנימיותו כולו חסד, אך עבים מסתירים את אור החסד. וכמאמר מרן אדמו"ר בעל בית אברהם זי"ע, עה"פ ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, שיש ג' סוגי חשכות זו למעלה מזו, ענן הוא חשכות קלה, חשך הוא חשכות יותר חזקה, וערפל הוא חשכות עבה. וזאת גילה משה, שגם בערפל שם האלקים המשגיח באהבה על עמו ישראל האהובים לו כבנים.

ולהסביר את הרעיון י"ל ע"ד משל לאהבת האב לבנו אהובו, שישנה בשלשה אופנים זו למעלה מזו: א) אהבה הבאה לידי גילוי בעת שהילד נמצא על ידי ומחבקו ומעניק לו מתנות. ב) למעלה מזה הוא בעת שהאב נוסע למרחקים ולבו נמס בקרבו מרוב תשוקתו וגעגועיו אל בנו אהובו, וכל

מה שאהבה יותר מוסתרת, שאין לו במה לבטאותה, בוערת היא יותר בלבו, בה בשעה שהבן חושב שאביו שכח כבר ממנו ואינו חושב עליו. ג) הדרגה הגבוהה ביותר ברגשי אהבה המגיעים עד כלות הנפש, היא בשעה שהבן צריך לעבור ניתוח רח"ל, ואין מי שיאחזהו חזק שלא ינענע שום אבר ויסכן את חייו חוץ מהאב עצמו. כלפי חוץ רואים אז שהאב נהפך לאכזר, שחותרים את בנו והוא מחזיק אותו, ואף הבן מביט על אביו כרוצח. אך לאמתו של דבר בוערת אז האהבה בלב האב כאש להבה, עד שלבו מתפוצץ בקרבו. וזהו בחי' יומא דעיבא כוליה שמשא, בגלוי רואים השראת הדינים על כל צעד ושעל, ואילו בפנימיות הרחמנות והאהבה הם בלי גבול.

ומרומז הענין במאחז"ל (יומא נד:) כשנכנסו האויבים לקודש הקדשים מצאו הכרובין שהיו מעורין זב"ז, הגם שאמרו חז"ל (ב"ב צט.) כי רק בעת שעושין רצונו של מקום היו הכרובין מעורין ופניהם איש אל אחיו, דבר המורה על אהבה נפלאה, ואילו אז היה זמן החורבן שעברו על ע"ז ג"ע ושפ"ד, ומדת הדין התגברה עד שדם ישראל נשפך כמים, ונתקיים היה ה' כאויב, וגדע בחרי אף כל קרן ישראל. אך כל זה היה רק מה שנראה לעינים, אבל בפנימיות היתה אז אהבה נפלאה שלא היתה מעולם דוגמתה. כי אע"פ שמדת הדין שלטה אז, ואע"פ שעברו על כל העבירות החמורות, היתה אהבה עזה מקוב"ה לישראל בבחי' הכרובין מעורין זב"ז. באור זה אנו צריכים לראות את המאורעות הקשות של זמנינו, ולהאמין בה' ולקוות לישועתו בקרוב שנזכה לאור חדש על ציון תאיר ונראהו עין בעין בשוב ה' ציון, ויתגלה לכל העולם אהבתו ית' לעמו כרחם אב על בנים.

ג.

ויסוד עיקרי הנותן עוז ותעצומות לעבור העיתים הקשים הוא כלשון צדיקים (ע"פ ישעי' כח, טז) המאמין לא יחוש. אם כי באופן טבעי הסכנה

העוברת על ארצנו הק' מכל אויבינו מסביב היא סכנה מוחשית, אך כבר נתבאר זה כמה כי **הטבעיות של ארץ הקודש היא למעלה מהטבע**, וכי היא ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה. ההשגחה העליונה התמידית על ארץ הקודש נותנת לנו עוז ועצמה כי שום רעה לא יאונה לה. ואם מאת ה' היתה זאת, שהתאספו בה שארית הפליטה, והחרש והמסגר - מרכזי התורה והחסידות שבעולם, בזכותם שום צר ואויב לא יבוא בשערי ארץ הקודש. ההנהגה העליונה של אה"ק מראה לנו את ההשגחה המופלאה שעליה, תמיד נדמה כאן כי הכל הולך ונחרב, ובאותה שעה מתגלה כי היא ארץ אשר ה"א דורש אותה ותמיד עיני ה"א בה (כמאמר מרן הס"ק מסלונים זי"ע).

וכן מרומז במאמר המדרש (ריש לך לך), אר"י משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה וא"ל אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר תאמר שהעוה"ז בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל העולם. ולכאורה לא מובן השייכות לפסוק זה שא"ל לך לך וגו'. וי"ל כי הנה כבר עמדו המפרשים על אומרו אל הארץ אשר אראך, שלא מצינו בתורה שהראה הקב"ה לאברהם את הארץ. ויש לפרש אל הארץ אשר אראך, אשר אראה אותך, היינו שתלך מארצך וממולדתך - שם אינך רואה את הנהגת הבורא ושואל תאמר שאין מנהיג לעולם, כי הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלו' (כתובות קי:) - אל הארץ אשר אראך, ארץ כזו שבה אני תמיד רואה ומציץ עליך, כמ"ד תמיד עיני ה"א בה, כי הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלו'. תלך לארץ הזאת ששם הוא תמיד בבחי' הציץ עליו הקב"ה ואמר אני הוא מנהיג העולם. אנו חיים בארץ שתמיד אנו נמצאים תחת השגחתו ית', ואין שום מצב מעורר דאגה.

ד.

אבותי כי בטחו בשם אלקי צורי גדלו והצליחו וגם עשו פרי. בעתים קשים כאלו שכ"כ מעיק על הלב, מתעוררת ביותר המחשבה איך היו עוברים רבותינו הק' ואבותינו הק' מצבים דומים, מה היה הילוך מחשבתם והשקפתם. כאשר אנו מתבוננים איך חיו בגלות פולין בתקופה האחרונה, כאשר האנטישמיות הגיעה לשיאה, והיתה אוירה מדכאת מתוך שנאת העם וגם השלטון נגד היהודים. בכל פעם שהיו עוברים ברחוב היו מקבלים מכות וקללות נמרצות מהגויים, שהרגישו עצמם אדוני הארץ, והיהודים כעבדים. והיו מנשלים היהודים מפרנסתם, ועול המיסים שהיה עד לדכאון. וכלום יש לתאר את העניות והדחקות, וההרגשה שמסתובבים בינינו יהודים שאין להם פת לחם כפשוטו. ויחד עם זאת היו להם שבתות וחגים מדושני עונג בבחי' ישבעו ויתענגו מטובך, ואף אנשים פשוטים היו שרויים בשמחה עילאית. השבת היה נועם נשמתם והשביעי היה עונג רוחם וכו', ואנפייהו נהירין בנהירו עילאה. מה היה הכח הטמיר והנעלם שהיה בהם - האמונה הטהורה והתמימות האמיתית היו נר לרגלם ואור לנתיבתם. ובעצם האמונה והתמימות הם היינו הך, כי התמימות משמעה כפירש"י בפרשת שופטים עה"פ תמים תהיה עם ה"א, התהלך עמו בתמימות שלא תחקור אחר העתידות ותצפה לו וכו'. והנה איך יגיע האדם לכך שלא ירצה לחקור אחר העתידות, והרי רוח היא באנוש לרצות לדעת במצבים קשים את העתיד. אכן היהודי המאמין בה' שהוא תמיד משגיח עליו, וכאב על בן ירחם עליו, והוא בבחי' השלך על ה' יהבך, ובטל מבוטל אליו כגמול עלי אמו - אינו חושב על עתידו, ורק סומך מבטחו בה', שנמצא תחת ידים נאמנות שעמו אנכי בצרה, וגם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. והוא ע"ד מאחז"ל (שבת יב:) כי השכינה למעלה מראשותיו של חולה, החולה הזה המתאבק ביסוריו וחושש לחייו, כלום יש לו מה לדאוג כאשר מרגיש כי השכינה למעלה מראשותיו. וכאשר כל זה

מושרש באדם לא רק בגדר של אמונה שטחית, אלא מרגיש זאת בכל מהותו, אז מה חידוש הוא שיכול להתגבר בכל העיתים הקשים בחיים בכלל ובפרט. ועפ"ז התשובה לשאלה מה היו עושים אבותינו בשעה זו שהכל בוער מתחת רגלינו, הרי היו נוטלים מנה כפולה ומכופלת של אמונה בטוב־זמטיב ית', הם לא היו דואגים דאגת מחר, ולא היו חוקרים אחרי העתידות, רק מצפים ומחכים לישועתו. וכדמרגלא בפומייהו דרבותינו הק', מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח - יתחזק באמונה יתירה, אחת היא התרופה, בדוקה ומנוסה, אמונה אמונה ושוב אמונה, זה הצרי־מרפא לחבלי משיח.

וכמ"כ אם נשאל עצמנו האם במצבים דומים היו בורחים מארץ הקודש. הרי יש לנו דוגמא ממרן הס"ק בעל יסוד העבודה זי"ע, ששלח לפני מאה שנה שני נכדים לאה"ק, הרה"צ ר' נח ז"ל והרה"ח ר' יצ"מ סנדברג ז"ל, שבנו ביתם בטבריה, ועברו יסורים קשים ומרים במגיפות שהיו אז, וחרפת רעב ממש, ורחמנא ליצלן קברו את רוב בניהם, ונשארו מעט מהרבה. והיתה להם אפשרות לחזור לסלונים ולא עשו כן. ולפי דעתי המקור של רבותה"ק זי"ע בזה היה מדברי הרמב"ם (פ"ה דמלכים ה"ט) וז"ל, אסור לצאת מא"י לחו"ל לעולם, אא"כ חזק שם הרעב וכו'. ובאופן שמותר מן הדין לצאת מא"י אינו מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון ב' גדולי עולם היו, ומפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כליה למקום. והיינו שגם בדין זה יש הלכה ויש מנהג חסידות. והם התנהגו בכל עניניהם כדרך החסידות הצרופה. והבי' בזה, למא באמת על כל מדת חסידות לא מתחייבים כליה, וכאן יש איום כזה. י"ל כי מצינו בתורה ב' עבירות שעשו עם ישראל. החטא הגדול שעשו את העגל, שאם כי ע"פ המפרשים לא היה זה ע"ז, בכל זאת זה היה חטא גדול. וחטא המרגלים, שלכאורה לא היה חטא כ"כ גדול, שהרי שלחו אותם לראות ולספר מה שיראו בעיניהם. והנה על החטא הראשון של העגל היתה להם כפרה, ועל החטא השני לא היתה להם כפרה ונתחייבו מיתה במדבר. ומשמעות הענין בזה, כי

שורש הפגם של המרגלים היה שמאסו בארץ חמדה, וזה היה יותר פגם נגד רצון ה' מאשר הפגם של חטא העגל. וזו המשמעות של מדת חסידות, היינו אלו השוקלים מה באמת רצון ה', והאם איני סוטה ח"ו מרצונו ית' אפילו כשאין ע"ז ציווי מפורש. ואם רצונו ית' שיהודי יאהב את ארץ הקודש קיימו זאת רבותה"ק בכל חום לבם ומאדם. ובדרכיהם אנו הולכים לאהוב את הארץ הקדושה, ובה' נשים בטחונינו כי ישמור עלינו בכל העיתים והמצבים, ואור חדש על ציון תאיר.

ה.

וראוי להזכיר את מאמר חז"ל (מובא באבודרהם) שמרן הרמ"ח זי"ע היה מתלהב מאד כשהיה חוזר עליו, שכאשר הנביא אמר נחמו נחמו עמי יאמר אלמליכם, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אתה בעצמך יסרתנו, ואתה שולח לנחמנו ע"י שליחים - ותאמר ציון עזבני ה', ועניה סוערה לא נוחמה, שאינה רוצה לקבל התנחומים. עד שהקב"ה אמר לכנסת ישראל אנכי אנכי הוא מנחמכם. וכעין זה היתה ההרגשה אחרי מלחמת ששת הימים, שהוחזר לנו כל שטח ארץ הקודש בגבולותיה המקוריים וכיבוש ירושלים, ובתוך האוירה של שמחה שאפפה את כולם הרגשנו גם כאב, האם על זה חכינו, שתוחזר לנו ארצנו שגורשנו ממנה לפני אלפיים שנה בצורה כה עלובה בכל הפרטים, ובמצב רוחני כה ירוד ושפל בבחי' וידל ישראל מאד, ומבלי שום גילוי אור של ומלאה הארץ דעה את ה'. האם בזה נוכל להתנחם. ובמדה רבה גדל עוד יותר הכאב. שכל זמן שלא היתה לנו הארץ בשלימותה היה נדמה כי בשעה שהארץ כולה תהיה בידינו אז נזכה כבר לגאולה שלימה. אבל כשהוחזרה אלינו הארץ והעיקר חסר, שאין אלקותו ית' וחיי תורה מושלים בכל פנות ומחנות, היתה הרגשה מצערת. ועתה אנו שוב עומדים במצב שעניינו נשואות לשמים, שישמור עלינו מכל הגויים הסובבים אותנו ורוצים להשמידנו כמו

בכל הגלות המר, ומצפים ומחכים אנו לביאת משיח צדקנו כמו עד עתה. והרי שוב אנו מצפים לשמוע את קול ה' כי אנכי אנכי הוא מנחמכם. וישלח לנו את עזרתו בקודש מידו הרחבה והמלאה, ומלאה הארץ דעה את ה', ובזה שאנו מצפים לישועה מתוך עקתין דנפישין, בודאי נמשיך הגאולה השלימה במהרה בימינו.

אשרי המאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו עילת העילות וסיבת הסיבות שסיבב שאחרי החורבן והשואה בחו"ל, התאספו כאן באה"ק החרש והמסגר שארית פליטתנו, גדולי התורה וגדולי האדמו"רים וקהלות הקודש, ואתם עמם מרכזי התורה הישיבות הקדושות. וכמו שכותב החזון איש במכתביו (מכ' צ'), כי זה מאות בשנים שהישיבות של בבל נודדים והולכים באדמות נכר ספרד צרפת ואשכנז וכו', וזאת התורה שגלתה עשר גלויות חוזרת עכשיו מערבות שממות המערביות אל ארץ הקדושה הנתונה לאבותינו נחלת עולם אשר היתה למעון לה בבואה מסיני וכו'. ובודאי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים האלו לנגוע בהם לרעה, וזכות ארצינו הק' וזכות התורה והיראה מגני ומצלי.

ואשרי המאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו ששמר את ארצו ועמו אשר בה, בעת החורבן והשואה, כאשר קלגסי היטלר ימ"ש הלכו והשתלטו על מדינות וממלכות אדירות. ואת המפלה הראשונה קבלו בזמן שהתקברו לשערי אה"ק לכובשה, שהיה אז נס גדול. ואשר שמר את עמו באה"ק בכל המלחמות הקשות והמרות שעברו משנת תש"ח עד היום בנסים גלויים ממש, כמו שענינו ראינו ולא זר. הוא ישמור עלינו גם עכשיו, והוא עזר ועוזר ויעזור לעמו באה"ק, ומהעת צרה ליעקב - ממנה נושע בתשועת עולמים ובגאולה שלימה.

ויתחזק דוד בה' אלקיו

(מתוך דבריו בתקופת מלחמת יוה"כ)

מציינו בשמואל (שמואל א, ל) ותצר לדוד מאד כי אמרו העם לסקלו, כי מרה נפש כל העם איש על בניו ועל בנותיו, ויתחזק דוד בה' אלקיו. היה אז מצב מדכא מאד, אחרי שכבשו את צקלג ונשבו הנשים ובתוכם שתי נשי דוד, ואמרו העם לסקלו כי מרה נפש העם. בשעה קריטית כזו לא היתה עצה אחרת אלא 'ויתחזק דוד בה' אלקיו', בה' אלקים לא כתיב כאן אלא 'בה' אלקיו' הוא שלו בכל המצבים, ומיד כשנתחזק התחילה הישועה ששאל בה' וכו'. זהו שורש הישועה מה שיהודי מתחזק בה' אלקיו ומאמין שהוא אלקיו. ועל כן עיקר התגברות הסט"א בתקופה הזאת הוא הדכאון והנפילת רוח שנהיה בעם ואפילו גדולים וטובים, והוא האויב מספר א' שלנו בשעה זו, כי גם לאמונה ובטחון אי אפשר להגיע אלא אם כן מתחזקים קודם. היה צריך בשעה זו לקרוא עצרות גדולות, ולקרוא 'עם ה' חזקו ונתחזקה', כי זוהי התרופה.

וצריך שיהיה לנו אומץ לשאול לדרוש ולבקש אע"פ שמעשים אין בנו ואין אנו ראויים, ע"ד מאמר הדברי שמואל (לקוטי אמרים אות יג) מה שבהושענות של הושענא רבא אומרים בתחילה אני והו הושיעה נא, ואח"כ אומרים אנא הושיעה נא, אחרי זה אומרים אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא, ולבסוף אומרים אנא א-ל נא הושענא והושיעה נא אבינו אתה. על דרך משל לבן מלך אשר גורש מעל פני אביו המלך, ומרוב עתים וימים מרוב דחקות הלך לבוש בגדי סחבות כבזוי, והתעורר לחזור אל אביו המלך אך התבייש להיכנס לפלטרין המלך ולומר שהוא בן המלך שהיה נראה כאחד הבזויים. מה עשה, נכנס לבקש נדבה ונתנו לו כרגיל, אך הוא לא קיבל ואמר שרוצה יותר, ונתנו

לו יותר ושוב לא קיבל, והמלך שהיה בעל חסד שאל אותו למה אינך מרוצה הרי זו מתנה הגונה, והשיב לו שהוא קרובו וראוי למתנה יותר גדולה, ונתן לו עוד ועוד והוא בשלו שאינו מסכים, עד כי לא היה יכול להתאפק עוד וצעק מקירות לבו הלא אתה אבי. וכמו כן אנו מבקשים מתחילה רק מתנת חנם מגודל הבושה איך שאנו נראים, ואחר כך עוד ועוד, עד כי צועקים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה'. ואת זאת אנו מבקשים בשעה זו 'הושיעה נא כי אבינו אתה' ואתה צריך לתת לנו ישועה שלימה ורחמנו כרחם אב על בנים, כי בלתך אין להושיע. יהי רצון שיתגדל ויתקדש שמיא רבא וידעו מצרים כי אני ה', שתעזור לנו באופן שיראו הכל כי ממך הישועה.

המאמין לא יחוש

(כ"ג חשוון תשמ"ה, בני ברק)

א.

אנחנו פה בארה"ק שרויים האידנא במצב מסובך הגורם לנו להיות כמבולבלים. המצב נוגע לכל אחד הן בגשמיות והן ברוחניות, לא יודעים באיזה עולם אנו עומדים, לא יודעים מה ילד יום. במצב כזה חובתנו להתבונן ולברר מה היו אומרים לשעה כזאת אבותינו ורבותינו הקדושים נקיי הדעת מדורות קודמים, שהיו רגילים לפתור את כל בעיות החיים הקשות, בכח בהירות האמונה.

ונקדים דברי חז"ל הידועים ממדרש רבה (ריש פ' לך): "משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר, תאמר שבירה זו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו: אני הוא בעל הבירה! כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: אני הוא בעל העולם!". המשל דנן מדבר באדם שרואה את הבירה דולקת ומתפלא, ומשתומם, הלא מישהו בנה את הבירה הזאת והשקיע הרבה ממון ומאמצים כדי להקימה, והנה הבירה דולקת עכשיו באש ועולה בלהבות, ואף אחד בכלל אינו טורח לכבותה - מדוע?! והנה מציץ עליו בעל הבירה ומודיעו "אני הוא בעל הבירה" ובכך תומ"י נתיישובה כל תמיהתו. לא הסביר לו מדוע זה ככה, מדוע השריפה משתוללת ואינו נוקף אצבע כדי לכבותה, די בעצם העובדה ש"אני בעל הבירה" כדי ליישב את כל התמיהה, אני משגיח פה ואני יודע את הנעשה. "כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג", וכפי שהתבטא מרן ה"בית אברהם" זי"ע שאדם המתבונן בדרכי הנהגת העולם תאחזנו פלצות, בראותו "כי הנה אלה

רשעים ושלוי עולם השיגו חיל" ואילו ההולכים בתורת ה' נמצאים בשפל המדרגה, "הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם", דע לך שיש השגחה פרטית ויש חשבון לכל דבר, וכך הוא עכשיו רצון העליון שהבירה תדלק באש - ובזאת נתיישב לו הכל אע"פ שעדיין לא הבין ולא ידע מפני מה כל זה מתרחש. עצם ההכרה שיש השגחה פרטית על הכל מהווה הסבר מניח את הדעת לכל התופעות התמוהות, וכמו שאמר פעם מרן היסוה"ע זי"ע לאחד מאנשיו: "א"ל אדון על כל המעשים" זה תירוץ לכל הקושיות - הרבה קושיות והרבה דברים מעיקים על לב האדם, והידיעה כי "א"ל אדון על כל המעשים" מיישבת ומרככת הכל.

ב.

והדברים האלה כוחם יפה שבעתיים ביחס לארצנו הקדושה. א"י מאז ומעולם לא היו בה חיים רגילים. מני דורות רבים פקדו אותה צרות הרבה. ומסורה היא בידינו מתקופת מרן בעל "יסוד העבודה" זי"ע, לפני יותר ממאה ועשרים שנה, כשפרצו בא"י הרבה פעמים מגיפות רח"ל, שפעם אחת לעת מגיפה קשה מאד שמעו ממנו ז"ל את המאמר הבא, המבהיר היטב את ההנהגה העליונה המיוחדת לא"י. מצינו במסורה ב' פעמים תיבת "דרש", א' ואת שעיר החטאת **דרש** דרש משה והנה "שורף", ב' "ארץ אשר ד' אלקיך **דרש** אותה", לרמוז כי א"י תמיד היא שרויה במצב של "והנה שורף", נדמה כאילו עוד מעט הכל עולה בלהבות וכלה ח"ו, כאילו אין זכות קיום והמשך לארץ הזאת, אבל דווקא בשעה כזאת מתחוויר לכל שהיא "ארץ אשר ה"א אלקיך **דורש** אותה" וכי "תמיד עיני ה' אלקיך בה" להעמיד רווח והצללה ליהודים. תמיד בכל משבר ומצב קשה מתגלית שוב לעין כל ההשגחה העליונה הפרושה על א"י, וכי למרות שהיה נראה שהבירה דולקת, לא נשרף מאומה, והכל שב לקדמותו.

ונהירנא שפ"א בימי מלחמה ויאוש נשאלתי ע"י אחד המעורה היטב בהנהגת הציבור, מה חושב אני בשעה כזאת, ועניתי: מה לי דאגה, בזמן שיש את דיבוריו הקדושים של היסוה"ע מלפני ק"כ שנה, אשר מאז ועד היום לא פגה חיוניותם. הלא כל אותם מאה ועשרים השנים שחלפו מאז היוו שרשרת רצופה של מאורעות קשים בא"י, שבכל פעם דמינו בביורור כי "הנה שורף" ממש, ותמיד ברגע הקריטי ביותר נתגלה כי זו ארץ אשר ה"א דורש אותה. ולמדנו עוד מתורתו של היסוה"ע זי"ע כללים גדולים בענין הנהגת א"י (מובא ב"תורת אבות" פ, ויצא) שיש ב' אופנים בהנהגה העליונה, יש הנהגה מסודרת אשר נקבעת בראש השנה לכל ימות השנה ואי אפשר לשנותה, ויש עוד הנהגה מיוחדת - אשר הקב"ה בכבודו ובעצמו מנהיג אותה ולא מסרה לאף שר ומלאך זולתו - שאפי' אחרי שכבר נקבע בראש השנה מה שנקבע יכולים להמשיך בה ישועה ורחמים מעל לטבע. כי קוב"ה רחמיו בלי גבול והוא לעילא מכל סדר ומשטר הנהגה, ומכיון שמנהיג את א"י הוא עצמו, ממילא ניתן בה לשנות הגזירה ברחמים ובתחנונים. ולא עוד אלא גם בני חו"ל יכולים להמשיך ישועה כזאת, ישועה שלא כדרך הטבע ובניגוד לסדר המאורעות שנקבע בר"ה, אם ישתדלו להמשיך אותה דרך א"י וכמאה"כ "והתפללו אליך דרך ארצם".

ואמנם כן כשמתבוננים ומסתכלים על המאורעות בא"י בעינים פקוחות, אין צורך להסתפק באמונה גרידא, מכיון שרואים בעליל שכל עניני הארץ הזאת הם על-טבעיים, ומתוך הסתכלות זו גופה מתחזק ומתגבר בתוכנו כח האמונה והבטחון בהבטחת "ארץ אשר ה"א דורש אותה". די אם ניקח לדוגמא את חמישים השנים האחרונות - תקופה שיכולתי ב"ה להעיד עליה כעד ראיה פה בארה"ק - שכל כולן שרשרת רצופה של מאורעות על-טבעיים והתפתחויות בלתי צפויות. בבואנו לארץ לא היה מובן בדרך הטבע כיצד יוכלו יהודים לחיות ולהתקיים פה. הימים היו ימי מאורעות הדמים, הרבה

יהודים נהרגו בפרעות הערבים, ובאותו זמן אסרו על היהודים לשאת נשק כדי להתגונן, ויהי דם ישראל כהפקר. אח"כ פרצה השואה הנוראה, אח"כ כשהאנגלים הצרו את צעדינו, ואח"כ במשך ל"ה שנה ניטשו פה חמש מלחמות עקובות מדם. מלחמה אחת די בה כדי למוטט ארץ ומדינה, וכאן עברו על ארץ כ"כ קטנה ודלה לא פחות מחמש מלחמות, עד שהאדמה ממש ספוגה בדם יהודי, ואעפ"כ בניגוד לכל התחזיות נתקיים בנו "ואומר לך בדמייך חיי" וארצנו הקדושה מוסיפה להיבנות ולשגשג הולכת וגדלה מתרחבת ומתפתחת משנה לשנה. לכל החזון המרהיב הזה אין שום הסבר טבעי.

כיוצא בזה אנו רואים גם במצב היהדות החרדית בא"י. רק לפני דור אחד חוששים היינו פן תשתכח ח"ו תורה מישראל, המצב הרוחני היה בשפל המדרגה, רבים מבני הדור הצעיר נסחפו בזרמים החילוניים רח"ל, ועד שאחד ממייסדי המדינה התרברב בבטחון גמור כי "שאלת החרדים תיפתר במשך דור אחד, בדור הבא כבר לא ישארו חרדים". אך הנה ב"ה נתקיים בנו "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", צמח וגדל לנו דור הילולים לנוי ותפארת, הקימו אלפי בתים יהודיים כשרים באין צווחה ופרץ, נתעוררה התנועה המופלאה של בעלי תשובה, ומשמים סיבבו הסיבות שהביאו לצמיחת היכלי התורה הישיבות הקדושות והחינוך התורתי לכל זרועותיו, עד שלנגד עינינו מתרחש הפלא הגדול ואנו משתאים לראות איך קם ונהיה בדיוק ההיפך ממה שציפו וקיוו מייסדי המדינה, ושוב מתברר לנו כי א"י היא ארץ אשר עיני ה' בה והכל פה מתנהל שלא כדרך הטבע.

ג.

ויש להבין מעט ביתר עמקות את פשר ההנהגה האלקית המיוחדת לארץ ישראל, המצב התמידי ששורר בה בבחינת "והנה שורף", וכל הסבל והיסורים

שנכרכו בישיבת א"י. כי הנה א"י נמשלה לפלטרין של מלך. החיים בפלטרין של מלך קשורים, מטבע הדברים, בהרבה מאד חובות. על כל דיבור שאתה מוציא מהפה ועל כל פעולה שהנך עושה בפלטרין עתידים ליתן את הדין. ויש באנשים בני־בינה שהכל כדאי להם, כל הסבל והקשיים, ובלבד שיזכו לחיות בפלטרין של מלך. בדומה לזה היהודים היושבים בא"י ממרקים ומזככים אותם בכדי שיהיו ראויים להימצא בפלטרין של ממ"ה. יהודי המתגורר בחו"ל, אפילו כשיש לו כל טוב בגשמיות וברוחניות, אינו מסוגל להרגיש בנוח בשום אופן, אחרי שהנהו מרוחק מפלטרין של מלך. לעומתו יהודי הדר בא"י, אף שתמיד פוקדים אותנו כל מיני מאורעות ומשברים, או שאנו עומדים ערב מלחמה או שאנו ממחרת המלחמה, ואפילו במצב המלחמתי שבין מלחמה למלחמה, ויש גם יסורים למכביר בענייני פרנסה וכדו', אך מה מאד מתוקים כל יסורין הללו יסורי א"י כשאנו חיים באמונה ובהרגשה כי הננו בפלטרין של מלך, אשרינו מה טוב חלקנו, ולא נמיר אותה גם בעד כל טוב ארץ העמים.

ובאותו ענין כדאי להזכיר מה ששמעתי ממנו"ח אדמו"ר זצ"ל בשם הגה"צ רבי משה קלירס זצ"ל מטבריה, שהיה תמה מה ראו הרמ"מ מויתבסק זי"ע ותלמידיו כשעלו לא"י להשתקע בטבריה, העיר שתנאי המגורים בה היו ללא נשוא עקב החום הכבד, ומדוע לא התיישבו בעיר אחרת. עד שעלתה בדעתו לפי המושגים דאז, כי בצפת עיה"ק ובדומה לה ניתן היה ללפת ארוחתם בירק טרי צונן ונהנים ככה הנאות עוה"ז, מה שאינו כן בטבריה שלא היתה אז שום דרך להיגרר שמה אחרי הנאות עוה"ז, לכן איזה הרמ"מ אותה למושב לו. ואמנם ראויים הדברים למי שהגיע ועומד במדרגה זו, אך מעצם הרעיון הגנוז בהם ניתן ללמוד על משמעות המצוה של ישיבת א"י, ועל הזיכוך הנדרש לזה.

ואף גם זאת, שמלבד ענין הזיכוך כאמור למעלה, משמשים לנו יסורי א"י גם כעין תזכורת תמידית על השגחתו ית' הפרושה על א"י. צדיקים אמרו

בפי' הכתוב "והנחש עפר לחמו", שלכאורה אינו עונש אלא שכר, שפרנסתו מזומנת לו בהרחבה ובכל מקום, שהרי העפר מצוי בכל העולם וללא הגבלה? אך לאמיתו של דבר זה גופו העונש, הקב"ה כביכול אינו רוצה לשמוע אנחתו של הנחש וע"כ זימן לו לחמו בכל מקום שנמצא, הא לך מזונות בשפע ובלבד שלא תשמיע קול אנחה או תחינה לקוב"ה. והוא אשר דיברנו בנוגע לא"י. בודאי יש השגחה פרטית בכל העולם, אבל בא"י ההנהגה היא מיוחדת במינה, הקב"ה בכבודו ובעצמו מנהיג אותה, ולכך זה באופן על טבעי, ולכן מסבב הסיבות שתמיד תמיד נהיה תלויים בו ית' ועיני כל אליך ישברון ולא נהיה כנחש אשר עפר לחמו. ואם בכל מקום אחר עלול בו"ד לטעות כאילו אינו זקוק לעזר ממרום, הוא יודע להסתדר בכוחות עצמו, וכל תפילתו היא רבש"ע "אל באפך תוכיחני", אל תענישני במכה בלתי צפויה, הרי כאן בא"י הננו חיים תמיד בתפילה לרבש"ע "אל תסתור פניך ממני", בהרגשה כי אנו תלויים לחלוטין בחסדיו ית' ומייחלים כי ח"ו לא תיסתר מאתנו ההשגחה העליונה אף לא לרגע קטון. וכך הוא באמת הדבר גם במציאות, שבעל הבירה מציץ עלינו תמיד ומבשר לנו אני בעל הבירה, המשגיח כאן תמיד בעין פקוחה.

ד.

ולאור מה שנתבאר, אין שום סיבה ליושבי ארה"ק להיות מודאגים מהמצב הנוכחי, כמאה"כ "מאותות השמים אל תחתו". הכח הסגולי העל-טבעי של ארץ ישראל, והאמונה שעניי ה' בה מראשית ועד אחרית שנה, תשובה ניצחת המה לכל הדאגות והקושיות. אנו מאמינים באמונה שלימה, שהרצון העליון הוא שבא"י יחיו יהודים עכשיו באופנים הללו דוקא, מסבבים מן השמים בהשגחה פרטית אשר איש יהודי החי בארץ ישראל יצטרך להיות תמיד תלוי ברחמיו ית'. וכשיש אמונה אין מקום לדאגה. אין לדאוג מפני המצב הכלכלי,

שהרי זו ארץ אשר ה"א דורש אותה אפילו כשנדמה לך כי "הנה שורף" ח"ו, ואין להיתפס ליאוש גם לא מפני המצב הרוחני, צריך לדעת שא"י היא בבחינת "כל טינופת לא יטנפוך" ואין בכל התופעות השליליות כדי לגרוע מאומה מקדושת א"י וסגולותיה.

האמונה - יסוד היסודות

(נאמר בהילולא דבעל ברכ"א זי"ע י"ב סיון תשמ"ט, עם פרוץ מהומות האינתיפאדה)

א.

יסוד היסודות של חיזוק הוא בענין האמונה. וכמו שכתב מרן הס"ק מסלונים זי"ע במכתב (יסוה"ע, מכתבי קודש, כ"ה) שהאמונה כוללת את כל חלקי היהדות, את כל המדות הטובות וכל המצוות מעשיות ודעות ומחשבות קדושות - הכל נכלל בהאמונה, כי לפי גודל חיזוק האמונה כך תגדל בו האהבה והיראה והדבקות וטהרת המחשבות וקיום המצוות, והיינו שכל יהדותו של יהודי תלויה בנקודה זו של בהירות האמונה. ויתכן שהבע"ד יניח ליהודי לעשות הכל ובלבד שיטיל בו איזה שהוא פגם בבהירות האמונה. וצדיקים אמרו שמה שצדיק אחד גדול מחברו אינו בזה שהוא גדול יותר במצוות ומעשים טובים, אלא בזה שאמונתו יותר בהירה, שכאשר האמונה יותר בבהירות אצלו הרי הוא במדרגה יותר גבוהה. וכך אצל כל יהודי העיקר תלוי בבהירות האמונה, בזה תלויה כללות היהודי, האהבה היראה והדבקות שלו - שהם כללות היהדות, וכמאמר מרן מקוברין זי"ע שא"י ד' ר"ת אהבה יראה דבקות, הכל תלוי באמונה. אמונה היא לעילא מן כל דרגין, כמו שאמר הבעש"ט הק' זי"ע: אחר כל השגותי "בין איך א נאר און גלויב", שהרי השגותיו של הבעש"ט הק' הן למעלה מכל מושג ואחר כל השגותיו הריהו כפתי מאמין, כי האמונה היא לעילא מכל דרגין ושייכת אף במדרגות הגבוהות ביותר. וכמ"כ היא תחות כל דרגין, כמה שיהודי נכשל ונפל תמיד יש לו את כח האמונה לבל ידח ממנו נדח, שכח האמונה מקיים את הקשר של יהודי להשי"ת, וכל עוד הוא מחזיק באמונה בהירה הריהו קשור להשי"ת.

ב.

בכל תקופה בחיי עם ישראל היתה האמונה יסוד היסודות ובכוחה החזיקו מעמד בכל התקופות הקשות. וגם האידנא לנוכח כל ההרפתקי שעוברים עלינו מאויבינו הערבים והצרות המתחדשות בכל יום ודם יהודי שנשפך ללא הפסק, עלינו לתמוך יתדותינו באמונה. רגילים להסתכל על דבר בעינים טבעיות, שכל זה נובע מהשתלשלות טבעית מחמת מדיניות זו או אחרת, וגם יהודים משלנו האמונים ב"ה עלי אמונה שלימה ובהירה נסחפים שלא לרצונם לאוירה הכללית להלביש כל מאורע בלבושים טבעיים ולתלות אותו בגורמים שונים.

הרה"ק ר' יחיאל ממוש זצ"ל אמר פ"א בעת שהתחוללה שריפה במוש, שאז היו עושים את הגגות מקש ובשעה מועטת היתה השריפה מתפשטת ומכלה לאין שיעור כל מה שנקרה בדרכה, ואמר שבפמליא של מעלה יושבים עתה ודנים על כל פיסת עץ של יהודי האם תשרף או תנצל, כלומר שלא יחשבו שזה תהליך טבעי שכאשר פורצת שריפה היא מכלה את הכל, אלא יש דיון מיוחד על כל פרוטה של יהודי. ולאור זה מה כבר שייך לתאר מה נעשה במרומים כאשר דנים בנוגע לארץ ישראל, יושבים ודנים על כל פרט האם תגבר יד ישראל ואיך יתנהל השלטון וכיו"ב בכל פרט ופרט. יהודי החדור באמונה יודע שאין זה תלוי כלל בשום גורם שבעולם לא בידי ממשלת ארה"ב ולא בידי ממשלת ישראל, ולא בגלל שהמדיניות מתנהלת טוב או לא טוב, שום גורם אינו משפיע על המאורעות, אלא יש השגחה עליונה מיוחדת על כל פרט זעיר הנוגע לארץ ישראל, שהיא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה מראשית השנה עד אחרית שנה תמיד עיני ה' אלקיך בה, ויש חשבון מדוקדק על כל צעד ושעל.

וכמו שאמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע בעת שנתנוהו במאסר הידוע: "שרים

רדפוני חினם", מה שהשרים רודפים אותי אין לזה שום ערך, אכן "מדברך פחד לבי", בעיקר אני מפחד מדברך, מה שאתה רבש"ע אומר, האם אתה אומר שירדפוני, אבל מה שהשרים רדפוני זה חினם. כזה צריך להיות המבט של יהודי שלנו על המתחולל בארץ ישראל, ששום גורם שבעולם אינו יכול להשפיע מאומה כאשר פמליא של מעלה יושבת למעלה ודנה על כל טיפת דם יהודי ועל כל אבן הנזרק מאבני ארץ ישראל. כל המהלכים הפוליטיים שנדמה כי הם המכריעים הם בבחינת "שרים רדפוני חினם", ברי לנו שעל כל דבר יש דיון למעלה, ואם תהיה לנו זכות נזכה לכל טוב, ואם לאו אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים.

ג.

כאשר מתבוננים היטב בהשתלשלות הענינים בארץ ישראל בכל התקופות, רואים בעליל את ההשגחה העליונה הפרושה על ארץ ישראל, שיש עליה השגחה עליונה למעלה מן הטבע, רואים שארץ ישראל אינה מתנהלת לפי שום כללים טבעיים וכל הנהגתה היא על-טבעית, וכמו שכתב הס"ק מסלונים זי"ע לטבריה - בעת שהיו שם מגיפות רח"ל דבר וחרב והיה נדמה שכל הישוב שוקע ומתמוטט לגמרי: כתיב "ארץ אשר ה' אלקיך דרש אותה", ויש מסורה להשוות 'דרש-דרש' עם מאה"כ "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף", וביאר זאת, שכאשר נדמה שהכל מתמוטט שארץ ישראל היא בבחינת "והנה שורף", ודומה כי עוד מעט היא נשרפת לגמרי ולא נשאר ממנה כלום - אז מתגלה כי היא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, ותמיד עיני ה' אלקיך בה, ורואים שוב את ההשגחה הפרטית שארץ ישראל חוזרת ונבנית מחדש.

בכל התקופה שאני נמצא בארץ ישראל, זה למעלה מחמישים שנה ב"ה ראיתי זאת כל פעם מחדש. בכל תקופה ותקופה היה נדמה שאין מוצא ואנו

אבודים ח"ו. בתחילה כשהגעתי הנה היה כל הישוב היהודי מעט מזעיר ודל באמצעים, נשק היה אסור להחזיק ולא היו שום תנאים בשביל להמשיך להתקיים כאן. והייתי חושב אז כמה זמן עוד יוכל להתקיים כאן ישוב יהודי, הרי נדמה שעוד מעט לא ישאר כאן שריד ופליט ח"ו. ובכל פעם מחדש ראו איך שהקב"ה עושה ניסים ומושיע באופן בלתי צפוי. בשעת מעשה זה בהסתר ולא כ"כ מבחינים בזה, אבל אח"כ, כאשר מתבוננים במה שהיה רואים בעליל שאכן שונה ארץ ישראל מכל שאר הארצות. וכדאיתא שאת ההנהגה של ארץ ישראל לא מסר הקב"ה בידי שום שר ומלאך, רק הקב"ה בכבודו ובעצמו אוחד ההנהגה בידו. ובכל פעם שנדמה כי "והנה שורף" נוכחים לראות שהיא "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה". מאמר זה של ה"יסוד העבודה" פשוט החזיק אותנו לבל ניפול ברוחינו בכל המצבים שעברו עלינו בארץ ישראל, וכאשר מתבוננים, רואים זאת בעליל את ההשגחה העליונה הסוככת על ארץ ישראל.

ד.

והנה כשמתעמקים בדבר ההנהגה המיוחדת של ארץ ישראל, רואים שהקב"ה מנהיג כאן באופן כזה שתמיד יהיו זקוקים אליו ית' ותלויים בו. בכל שאר הארצות אנשים חיים להם ברווחה יחסית וכל עניניהם מתנהלים על מי מנוחות, ואילו כאן בארץ ישראל החיים רצופים קשיים ויסורים שתמיד עינינו נשואות לשמים, והקב"ה תמיד עוזר. וכמו שזה מתבטא ביחוד בנושא של גשמים, שבשאר הארצות לא קיימת בעיה של גשמים, תמיד יורדים גשמים והכל כשורה, ואילו כאן בכל שנה מתעוררת מחדש הבעיה, יש בצורת ועצירת גשמים וכ"כ הרבה תפילות ובקשות דרושות בשביל להמשיך את הגשמים. והיינו לפי שהמפתח של גשמים הוא בידי הקב"ה (תענית ב.), ובארץ ישראל רואים זאת בגלוי שבנוגע למטר תלויים תמיד בהקב"ה וזקוקים לחסדיו.

וי"ל ההסבר מדוע ההנהגה כאן היא באופן שתמיד צריך לייחל לחסדי ה'. דהנה איתא מהגה"ק ר' חיים ויטאל זי"ע, דהארץ קרויה ארץ "כנען" מפני שהיא ארץ המיועדת לכנענים, שאלו שהם נכנעים להשי"ת הם יורשים את ארץ ישראל. ומרן הס"ק מלכו"ב זי"ע אמר עה"פ "טובה הארץ מאד מאד" שהיא ארץ טובה לאלו שהם "מאד מאד הוי שפל רוח", היינו יהודים בעלי לבבות נשברים שרוחם נמוכה, להם יש שייכות לארץ ישראל. ואפ"ל הביאור בזה עפ"י מאחז"ל (סוטה ה.) כל המתגאה אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור, וכיון שארץ ישראל היא פלטרין של מלך, שהקב"ה דר בה, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה ותמיד עיני ה' אלקיך בה, אין בה מקום למתגאה שאין אני והוא יכולים לדור, ובכדי לזכות בירושת הארץ מוכרחים הכנעה. ולכן ההנהגה היא באופן שתמיד תלויים ועומדים בהכנעה להשי"ת ומייחלים לחסדו. ולאור זה, הרי העצה היחידה היא כמה שיותר להיות נכנעים ומרוצים מהשי"ת, שזה ממתיק את כל הדינים. ואין שום ספק שהקב"ה יחלץ אותנו מן המיצר. כל אלו השנים שאני נמצא בארץ, הם כמסכת שלימה המלמדת את הכלל הזה, בכל פעם לחוד היינו תוהים מה יהא עכשיו - ובכל פעם הראה הקב"ה שוב את הדרך לצאת מן הסבך.

ה.

והנה בענין אמונה - יש אמונה ויש בטחון. ושורש שניהם אחד: האמונה, אלא שבטחון הוא מדרגה נוספת באמונה. אמונה פירושה שיהודי מאמין שיש השגחה פרטית וכל המעשים מתנהלים ע"י ההשגחה העליונה, ואילו בבטחון יש כח של מזור ותרופה, וכמאה"כ "אלוקיך בך בטחתי אל אבושה" שאם בך בטחתי אזי אל אבושה. וכדאיתא במדרש שוח"ט, המשל למלך שאמר הואיל ובי בטח הניחו לו, בין אם הוא ראוי לכך ובין אם לאו. הבטחון

בהשי"ת היא תרופה העוזרת ליהודי בכל המצבים. ומפני שגדול כ"כ כח הבטחון - מתגבר בזה היצה"ר ונלחם עם יהודי ומטמטם את המוח ואת הלב, אבל יהודי שמאמין בבהירות ובוטח בהשי"ת - ממשיך ישועות. וכמקובל אודות מרן הס"ק מלכוביץ' זי"ע, שכאשר היה מגיע אליו יהודי הזקוק לישועה היה מדבר עמו באמונה ומשרישה בו עד שהלה בעצמו היה עושה את המופת ונושע ממצוקתו, שלגודל האמונה ובטחון שהאיר בו, כבר היה בכוחו להמשיך בעצמו המופת, וכבר לא היה זקוק שהלכוביצ'ר יפעל זאת עבורו. וזו היתה דרכו של מרן מלכוביץ' זי"ע בכל המצבים ובכל הענינים, רק לחזק ולהשריש האמונה והבטחון.

וכאמור עלינו לדעת בבהירות, שלא עם הערבים יש לנו כאן עסק, שדי במעט אמונה בשביל לדעת שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות ואין כאן מהלכים טבעיים, אלא כל הענין תלוי רק למעלה, ו"מדברך פחד לבי". וע"ד דאיתא בספה"ק תולדות יעקב יוסף במאחז"ל (אבות פ"ו) בכל יום בת קול יוצאת ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ומפרש, שאם ישראל אינם נותנים כבוד לתורה וללומדי תורה, אזי יש לגויים שליטה עליהם. וזהו פי' "אוי להם לבריות", מה ש'אוי' להם לבריות, שסובלים מאויביהם - הר"ז "מעלבונה של תורה" מחמת שהם מבזים את התורה ואינם מכבדים אותה כראוי. הדברים אמורים לא בשביל לקטרג ח"ו על ישראל, אלא שנדע מהו המפתח לכל אלו הדברים, לא גורמים פוליטיים וכיוצא באלו, אלא אמונה ובטחון. ואסור להיסחף בזה אחרי אורת הרחוב אפילו הכשרה, גם כשקוראים עיתונים כשרים בתכלית הכשרות חודרת ההשקפה הטבעית ומתרגלים להסתכל על הנהגת העולם בעינים טבעיות. והיסוד הראשון של אמונה הוא שכל ההנהגה היא למעלה מן הטבע, ובמיוחד בארץ ישראל שהיא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה. בארצות אחרות ההנהגה היא באופן שלא תמיד מרגישים שתלויים בחסדי ה' ושם יכולים לתת ליהודים קצת יותר

ברחבות, אבל ארץ ישראל היא ארץ לנכנעים, וטובה היא מאד מאד לאלו שהם מאד מאד שפלי רוח.

האמונה היא היסוד של יהודי, והיסוד של חבורתינו ע"פ דרך רבוה"ק מלכוביץ' ועד הנה, ובזה צריכים חיזוק. ואם בכל הענינים צריכים חיזוק הרי כולו באמונה תליא, וכמאמר הנז' שמה שצדיק אחד גדול יותר מהשני הוא בזה שאמונתו יותר בהירה, והוא הדין אצל כל יהודי, שבעיקר צריך חיזוק באמונה וככל שתגדל בו האמונה כן מתחזקים אצלו כל הענינים. וכן בנוגע לישועה לדורינו, הרי עם אלו שהם תינוקות שנשבו אין מה לדבר, והקריאה מופנית אלינו, והדרך היא בכח אמונה בהירה שע"ז ממשיכים את הישועה.

ויעזור השי"ת לכולנו בתוך כל ישראל להמשיך ישועה לארץ ישראל בענינים גשמיים ובענינים רוחניים, ולכל אחד בעניניו שלו.

בזכות אמונה נגאלו ועתידין להגאל

(נאמר בתקופת מלחמת המפרץ, רעוא דרעוין ש"ק פרשת וארא תנש"א)

א.

לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם וגו'. יש לבאר הקדמת אומרו לכן אמור לבני ישראל אני ה' לד' לשונות של גאולה, וחז"ל אמרו ע"ז (שמו"ר ו), אין לכן אלא לשון שבועה, וצ"ב לשם מה נדרש זאת כהקדמה למאמר הגאולה.

וי"ל הענין דאי' בחז"ל (שהש"ר ב,ח) בשעה שבא משה ואמר לישראל בחודש הזה אתם נגאלין, אמרו לו משה רבינו האיך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו, אמר להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט בע"ז שלכם. ובמדרש ריש הפרשה (ה,ב) עה"פ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', אלקים על המצריים, אני ה' על ישראל. דהיינו שכלפי המצריים תחול מדת הדין, ואילו על ישראל אני הוי"ה בחסד וברחמים. והביאור בזה דגאולת מצרים הרי היתה בכח האמונה, כמאחז"ל (מכילתא בשלח) בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל, וכמד"כ ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל. ובאמונה יש ב' ענינים, כמו שבארנו מאה"כ אנכי ה' אלקיך שהוא מצות האמנת השם, שכלולים בו ב' חלקי אמונה, האמונה שאנכי ה', שהבורא ית' הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והאמונה שאנכי אלקיך, האלקים שלך, שבאהבתו בחר בנו להיות עמו והוא אלקינו, ובחירה זו איננה תלויה בשום תנאים. וזש"נ אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שבמצרים הייתם משוקעים במ"ט שערי טומאה ושם קרא אתכם הקב"ה בני בכורי ישראל, כי אנכי אלקיך בכל המצבים. ועל זה נאמר ויאמן העם,

שהשיגו המדרגה השנייה של אמונה שאנכי אלקיך. המדרגה הראשונה שהיא עצם האמונה בהשי"ת כבר היתה להם מאז, שישראל מאמינים בני מאמינים הם והאמונה מושרשת בהם מאבותיהם, אבל לא האמינו שבמצבם השפל ראויים הם לגאולה, ומזה נתירא משה באומרו והן לא יאמינו לי. אכן מאחר ששמעו ממשה רבינו שכיון שחפץ הקב"ה לגאלכם אינו מביט בע"ז שלכם אז ויאמן העם. ואם לכאורה באמת קשה איך יתכן שאינו מביט, וכי חטא ע"ז ניתן להתעלם ממנו. אלא כי ההנהגה עם ישראל היא בבחינת אני הוי"ה בחדס וברחמים, שבנים אתם לה' אלקיכם זהו נצחיות בכל התנאים והמצבים, וכיון שכך אינו מביט וכו'. וכאשר שמעו זאת אז ויאמן העם, שהשיגו דרגת האמונה שאנכי אלקיך בכל המצבים, ובזכות האמונה הזאת נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידים להגאל.

וזה אומרו ית' לכן אמור לבני ישראל אני ה'. ההקדמה לבשורת הגאולה היא שראשית כל ידעו שאני הוי"ה, השם של חסד ורחמים, שהנהגה עם ישראל היא בחסד וברחמים. וזו ההקדמה לד' לשונות של גאולה, אמור לבני ישראל אני ה', תשריש בהם האמונה שאני מתנהג עמהם תמיד בחסד וברחמים, ותהיה להם אמונה בהירה באהבת ה' לישראל, כי לעולם אין הקב"ה משליך יהודי מאתו ית'. ולאחר הד' לשונות של גאולה נאמר וידעתם כי אני ה' אלקיכם, והיינו כלשון חז"ל באבות (פ"ג), חיבה יתירה נודעת להם לישראל שנקראו בנים למקום שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, כלומר שחיבה יתירה זה ש"נודעת" להם, שמודיעים להם את גודל מעלתם שהם בנים למקום. וזהו אומרו וידעתם, שחיבה יתירה נודעת להם כי אני ה' אלקיכם, אני האלקים שלכם.

ב.

עוד יש לפרש ענין ההקדמה לכן אמור לבני ישראל אני ה'. ע"פ מד"א במדרש (ב"ר לט,א) עה"פ ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו', משל לאחד

שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה וא"ל אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג הציץ עליו הקב"ה ואמר אני הוא בעל העולם. ומבארים המפרשים שאברהם אבינו ראה את הדורות הרשעים שהיו לפניו, דורות של השחתה כמו דור אנוש המבול והפלגה, וראה איך שכל העולם מלא השחתה בבחינת בירה דולקת, וע"ז תמה תאמר שאין מנהיג לבירה הדולקת הזו. הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה, את כל הדליקה הזאת מנהיג הקב"ה ע"פ חשבון עמוק מני עמוק והכל בהשגחה פרטית, שאני הוא בעל הבירה ובעל הבירה הוא אשר יודע אימתי צריכה הבירה לדלוק ומתי אינה צריכה לדלוק. ועד"ז י"ל אומרו לכן אמור לבני ישראל אני ה', כי בגלות מצרים לפני הגאולה הוכבד מאד קושי השעבוד, ומשה רבינו אמר להשי"ת למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחנתי, שיש הרבה פירושים מה היתה כוונתו הק' של משה רבינו בדבריו אלו, ועכ"פ היה בזה תמיהה על רוע מצבם של ישראל שהוא בבחינת בירה דולקת. וע"ז אמר לו הקב"ה לכן אמור לבני ישראל אני ה', אני הוא בעל הבירה, את הכל מנהיג הקב"ה בהשגחה פרטית ובחשבון מדוקדק. ובזכות האמונה הזאת נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל.

וע"פ דאיתא בספה"ק כל הפרשיות של גלות ויציאת מצרים שייכים לכל יחיד ויחיד בכל הגלויות שעובר בעולמו. וכמו שבארנו הענין מדוע נקבע גורלו של העם הנבחר באופן שכל ימיו רצופים תלאות ונדודים וגלות רודפת גלות, מתחילת הוויתם וגם אחרי שזכו ל'ולקחתי אתכם לי לעם' הרי רוב ימיהם בגלות ובחשכות, שהוא כמאמרם ז"ל (סוכה כט.) ישראל מונין ללבנה, ע"ד שהלבנה שרויה רוב הזמן בחשכות כך גם ההנהגה עם ישראל, שבזה ממלאים הם את התפקיד הגדול ביותר, זו השליחות של האומה הישראלית והשליחות של כל יחיד ויחיד שיקיימו בבחינת כי אשב בחושך ה' אור לי.

הקב"ה יש לו מלאכים ושרפים לרוב ובמה נחשבת עבודתם של קרוצי חומר בעולם השפל, ורק שחפץ ה' בעבודתו של יהודי שבתוך כל החשכויות שעובר בחייו יודע הוא שהשי"ת עמו, אם זה חשכות בגוף או בנפש, וחשכות של פחז עליו יצרו שנדמה לו שהשי"ת רחק ממנו. ואף בגלות הפרט בזכות אמונה נגאלו, בזכות האמונה שיהודי מאמין בתוך החשכות שאני הוא בעל הבירה. שע"ז נאמר לכן אמור לבני ישראל אני ה', שבתוכי בירתו הדולקת תאיר ליהודי האמונה של הציץ עליו בעל הבירה, שעל כל פרט כחוט השערה יש השגחה פרטית ואין שום טבעיות. וכמש"כ הרמב"ן בסוף פר' בא שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שאין בהם שום טבעיות ומנהגו של עולם והכל נסים למעלה מן הטבע.

ג.

והקשר של דברי המדרש הנז' משל לאחד וכו' לפסוק ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו', י"ל ע"פ מה שמפרש הספורנו באומרו לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך, הרי לא מצינו שהראה לו הקב"ה להיכן ילך, אלא הכוונה אל הארץ אשר אראך, הארץ בה אתראה אליך במראות אלקים. וזהו מש"נ אח"כ ויעבור אברם בארץ, שעבר ממקום למקום, עד אשר וירא אליו ה', אז ידע שזאת היא הארץ הק' שניתנה לו ולבניו. וע"ז נאמר ויבן שם מזבח לאל הנראה אליו, היינו על זה שנראה אליו הא"ל ית'. כי עד עתה לא נאמר רק ויאמר ה' אל אברם, ורק בארץ ישראל ישנה המדרגה של "וירא" שהקב"ה נראה אליו. וזה גם ענין שנאמר משל זה כאן, כי בארץ ישראל שם זכה להתגלות הזאת של הציץ עליו בעל הבירה, שהיא הארץ אשר אראך בה יש בחינת וירא אליו ה'. המקום המסוגל להשיג דרגת האמונה הזאת הוא בארץ ישראל, שבחו"ל לא היה וירא אליו ה', רק בארץ ישראל היא הארץ אשר אראך, המסוגלת לאמונה בבחינת ראייה, שיש אמונה שאדם מאמין ויש אמונה בחינת ראייה, שזה ברור אצלו כמו שרואים בעיניים. וזה ענין שההבטחה על א"י קשורה עם היותם

עם הנבחר, כמו שנאמרו בפרשתנו ב' הדברים כאחד, ולקחתי אתכם לי לעם והבאתי אתכם אל הארץ וגו', לפי שהא בהא תליא ולא יתכן אחד בלא השני. ההצלחה והפריחה של עם ישראל היא רק בארץ ישראל, והשגת האמונה הבהירה בהשי"ת היא רק בארץ ישראל.

ד.

בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל. ארץ ישראל וכל היהודים שארית הפליטה היושבים בה עוברים נסיון נורא באמונה ובטחון. והנה ע"ד שאמר מרן הק' מקוברין זי"ע, וואס פאר אזיסע וועלט וואס פאר אליכטיקע וועלט פאר די וואס ליגן נישט אין איהר, וואס פאר אביטערע וועלט וואס פאר אפינצטערע וועלט פאר די וואס ליגן אין איהר, כמ"כ י"ל וואס פאר אזיסע וועלט וואס פאר אליכטיקע וועלט לזה שיש לו אמונה ובטחון ברורים ובהירים. הבטחון הוא חלק בלתי נפרד מהאמונה, שהבטחון נובע מתוך האמונה שאני ה' אלקיכם בכל תנאי ובכל מצב שהוא, ותמיד רחמיו ית' עליהם כרחם אב על בנים. הנשק של עם ישראל הוא הבטחון, והוא שעמד להם לישראל בכל המצבים הקשים. וכמו שמצינו במלחמת החשמונאים עם היונים, שמתתיהו כה"ג יצא למלחמה עם י"ב אנשים נגד כמה רבבות רבבות, והנשק שלהם היה המזמור יושב בסתר עליון שהוא המזמור של בטחון שמכחו יפול מצדך אלף ורבבה מימין וגו' (מג"א סי' רצ"ה בשם התשב"ץ). כל המצב כעת איננו אלא נסיון בבטחון וביחוד בארץ ישראל. וכידוע מה שהיה לפני חמשים שנה כאשר הצורר הרשע ראש הסט"א הלך וכבש את כל העולם עד שהגיע לשערי ארץ ישראל ושם נחל את מפלתו למעלה מן הטבע. כמו שהבטיחנו השי"ת (עובדיה א) **ובהר ציון תהיה פליטה**, שתי חורבנות נאמרו על ארץ ישראל ולא יותר, ואין זה אלא נסיון.

וכמו שמצינו בגלות מצרים שפקד ה' את ישראל ואעפ"כ חשש משה רבינו פן לא יאמינו לי, משום שאם לא יאמינו לי הר"ז מעכב את הגאולה, שאין

הגאולה יכולה להיות אלא ע"י אמונה, עד אשר ויאמן העם ובזכות אמונה נגאלו. כמ"כ עתה אין זה אלא נסיון באמונה ובטחון, לפי שבזה תלויה הגאולה, שבזכות אמונה עתידין להגאל. ולעת כזאת התפקיד הוא כלשון הירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) לעולם אל יהא הפסוק הזה זז מתוך פיה ה' צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה, ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך. וכלשון הפסוק (ישעיה יב) הנה א"ל ישועתי אבטח ולא אפחד, דמשמע שהפחד כשלעצמו הוא פגם. וצריך לחזור כל אלו הפסוקים המורים על בטחון, ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, אלקי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי. ומובטחים אנו כמש"נ להודיע שכל קוין לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, כל אלו שהקב"ה עזר להם להיות מהבוטחים בו מובטחים מאתו שלא יבושו ולא יכלמו לנצח. ויש להזהר שבעת התגברות המהומה והבלבול אז נעשה האדם גם הוא מבולבל. כמש"נ בהמן שזמם להומם ולאבדם, כי ידע שאת עם ישראל אי אפשר לאבדם כל עוד יש להם בטחון, ע"כ ביקש בתחילה להומם ולבלבל אותם, ורק עי"ז יוכל אח"כ לאבדם ח"ו. ותפקידנו בשעה כזו לא להתבלבל ולאחוז באמונה ובטחון ברורים ובהירים בהשי"ת שלבטח יעזור, ומכל המהומה הזאת תצמח ישועה גדולה לכלל ישראל, וכן יה"ר שכבר נזכה לישועה הכללית שתגלה ותראה מלכותו עלינו.

כלל ישראל מצוי עתה בעיצומה של תקופה גבוהה מאד, שלאחר השואה שעברה על עם ישראל בדור האחרון כל תקותנו כעת שכבר יהיה הגילוי הגדול של תיקון עולם במלכות שדי. והעצה עתה היא רק להתחזק באמונה, להיות מעבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, להאמין שהכל בהשגחה עליונה ואין זה כפי שנדמה לכא' שהדברים תלויים ח"ו בגורמים אלו או אחרים. ואין ספק שפמליא של מעלה יושבת ודנה על כל פרט ופרט מהמאורעות. ויעזור השי"ת שכבר תהיה הישועה השלמה, לא ישועה לחצאין אלא ישועה שלמה, שלזה אנו מחכים ומקוים בכל יום שיבוא.